

УВОД

Једна од битних карактеристика свјетске привреде у посљедње три деценије је повећани обим страних улагања. Капитал се кретао у различитим формама, од директних страних улагања до класичног позајмљивања на међународном финансијском тржишту. Директна страна улагања представљају главни облик пласмана приватног капитала развијених земаља у земљама у развоју. Под директним страним улагањима подразумејемо такав облик улагања код кога улагач обезбјеђује право својине, контроле и управљања над фирмом у коју су уложена средства ради остваривања неког дугорочног економског интереса. Преко овог облика улагања страни улагач обезбјеђује свој активан однос у раду и пословању фирме у коју су средства уложена.

Директна страна улагања имају посебан утицај на привредни раст управо због чињенице да, за разлику од других модалитета прилива капитала, инвестициони пакети које доносе директна страна улагања, осим капитала, садрже и технологију, менаџерска и организациона знања, приступ тржишту и сл., те су стога неопходни са аспекта развојних потреба привреде, као и раста и одржавања конкурентских могућности и перформанси.

Имајући све то у виду, страни инвестициони пакети са оваквим елементима су од изузетне важности за пријекто потребни раст извоза и укупан опоравак привреде Републике Српске. Опоравак и јачање привреде Републике Српске, приватизација, тржишно повезивање и интеграција у ЕУ представљају императиве, и свакако је неопходно пронаћи најповољнији модус да се одговори изазовима које ови процеси носе са собом.

Привлачење и задржавање непосредних страних улагања, главни је циљ многих земаља, па тако и Републике Српске, будући да је сасвим јасно да они имају важну улогу у стварању нових, трајних радних мјеста, повећању извоза, преношењу технологије и знања о пословању, повећању конкурентности, унапређењу укупне производње и, коначно, смањењу сиромаштва путем општег привредног раста и развоја.

Стварање повољних услова и за домаћа и за страна улагања, представља велики изазов за све земље, с обзиром на то да све већа глобализација и притисак да се буде конкурентан у пословању, стварају оквир и потребу за непрестаним побољшањима општег пословног окружења и резултата рада привредних друштава.

Овај рад ће покушати приказати значај директних страних улагања, повластице и препреке које се појављују приликом улагања, права, обавезе и мотиве страних улагача те систем заштите директних страних улагања у Републици Српској кроз утврђене законске прописе Босне и Херцеговине и Републике Српске.

Рад садржи увод, девет глава и закључак.

У првој глави рада говори се о појму, историјском развоју, облицима и значају директних страних улагања. У дијелу који говори о појму директних страних улагања објашњава се шта је директно страно улагање и које су битне карактеристике. У дијелу који се односи на историјски развој директних страних улагања приказан је хронолошки преглед директних страних улагања почев од XVIII вијека до данас. Облици директних страних улагања могу се реализовати на три начина и сваки је детаљно описан. Значај директних страних улагања приказан је како на макро тако и на микро нивоу.

У другој глави говори се о директним страним улагањима у земљама у транзицији и у процесу приватизације. Код дијела директних страних улагања у земљама у транзицији говори се о основном циљу земаља у транзицији које теже остварити, доприносу која дају директна страна улагања као и о утицају директних страних улагања на ниво инвестиција у земљама у транзицији. Процес приватизације у Босни и Херцеговини и Републици Српској описан је од тзв. „Марковићеве приватизације“ па до данас кроз правне и институционалне оквире.

У трећој глави говори се о законском одређењу, принципима у области регулативе и регистрацији директних страних улагања. Законско одређење директних страних улагања садржано је у Закону о политици директних страних улагања у Босни и Херцеговини који донешен 1998. године и који је мијењан 2003. године и 2010. године као и у Закону о страним улагањима Републике Српске који је донешен 2002. године и који је мијењан 2004. године. На основу Закона о страним улагањима наведени су и облици страних улагања у Републици Српској. Принципи у области регулативе страних улагања су подијељени на опште и специфичне, од чега је девет општих и четири специфична принципа. Регистрација директног страног улагања је регулисана Упутством о регистрацији директног страног улагања („Службени гласник Републике Српске“, број 22/99, 21/00) у којем су прописани кораци прије и након судске регистрације предузећа.

У четвртој глави говори се о правима и обавезама страних улагача и о мотивима страних улагача и земље приматеља.

У петој глави говори се о повластицама, подстицајима и препрекама за директна страна улагања. Као повластице које се дају страним улагачима наводе се: опорезивање страних улагача у складу са пореским законодавством Републике Српске, плаћање царина и царински дажбина у складу са законским рјешењима о царинској политици БиХ и стабилизациона клаузула. Као подстицаји страним улагањима наводе се: СЕФТА чија је БиХ чланица, постојање споразума о стабилизацији и придруживању који је потписан између БиХ и ЕУ, постојање Фонд за подршку страним инвеститорима у БиХ, потписани многобројни билатерални инвестициони споразуми о унапређењу и заштити инвестиција и о избјегавању двоструког опорезивања и постојање слободне зоне. Као главне препреке наведене и описане су: дозволе и бирократске процедуре за покретање одређених пословних дјелатности, грађевинске дозволе и употреба земљишта за градњу, пословне финансије, трговинска политика и величина тржишта као и тарифе и царинске праксе.

У шестој глави приказан је табеларни преглед прилива директних страних улагања у Републици Српској: по годинама почев од 1994. године до шестог мјесеца 2010. године, по земљама-улагачима од јануара 2005. године до децембра 2009. године и по дјелатностима-секторима од јануара 2005. године до децембра 2009. године.

У седмој глави говори се о посебним облицима страних улагања- концесијама тј. о појму, предмету, поступку и начину давања концесија, уговору о концесијама и БОТ аранжману.

У осмој глави говори се о заштите страних улагања од раскида или пријетње раскидом уговора од стране државе, о заштити страних улагања од ратних догађаја и о заштити од политичких ризика.

У деветој глави говори се о рјешавању спорова који настају: између држава, између страног и домаћег улагача и између страног улагача и државе домаћина. Такође, у овом дијелу је описано како и на који начин се ови спорови могу рјешавати.